

ności” w postaci starych druków. Należy wyrazić życzenie na rychłe odkurzenie, uporządkowanie i opracowanie, co pozwoli na ich ocalenie i udostępnienie współczesnemu czytelnikowi, badaczowi.

Jednocześnie trzeba dodać, że informacja o wspomnianej wyżej przedmowie powinna być zamieszczona na karcie tytułowej omawianej publikacji.

Ważną i pożyteczną rzeczą byłoby ponumerowanie wszystkich starodruków, które ukazałyby liczbę opracowanych dzieł. Także zamieszczenie indeksu rzeczowego umożliwiłoby czytelnikowi odszukanie np. starych druków z prawa lub innej dziedziny.

Niewątpliwie trzeba powiedzieć, że wydany katalog jest godny odnotowania na rynku wydawniczym. Jest to cenna pomoc dla studiujących np. teologię, pozwalająca na wstępne korzystanie z katalogu cennych starodruków w zaciszu własnej pracowni.

Jan I Źbrowski

Materiały XV sesji Stałej Konferencji Archiwów, Bibliotek i Muzeów Polskich na Zachodzie, 23-26 IX 1993.

Fundacja Jana Pawła II – Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu, Rzym 1994, ss. 234, ilustr.

Już po raz drugi Stała Konferencja Archiwów, Bibliotek i Muzeów Polskich na Zachodzie, ukonstytuowana w 1979 r. i grupująca te ważne placówki polskie poza Krajem, oddaje do rąk Czytelników kolejny owoc swego dorobku i przedstawia kierunki swej pracy i refleksji naukowej¹. Okazją do wydania tej książki stała się doroczna, już 15 jej sesja, obradująca w Rzymie, która zbiegła się z 15-leciem obecnego pontyfikatu Jana Pawła II. Stąd na zawartość niniejszej publikacji miały wpływ zarówno statutowa działalność i ukierunkowanie Stałej Konferencji, jak i ów jubileusz. Książka zawiera teksty referatów i wystąpień na sesji, a jej redaktorem jest ks. prałat Michał Jagosz, dyrektor Domu Polskiego im. Pawła II i dyrektor Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu na via Cassia w Rzymie.

Zawartość tematyczną omawianej książki można ująć – w cztery działy. Pierwszym jest osoba i nauczanie papieża Jana Pawła II i prezentuje ciekawe wątki: D. Morawski, *Lux ex Oriente? Jan Paweł II i Europa* (s. 9-17), K. i K. Dybciakowie, *Jan Paweł II w literaturze* (s. 18-26), J. Jaworska, *Jan Paweł II*

¹ Pierwszą publikacją był informator: *Muzea, Biblioteki i Archiwa Polskie na Zachodzie*, red. H. Fokciński, N. Kozłowska, B. Mękarska-Kozłowska, J. Morkowski, Londyn 1991; zob. moje omówienie w: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 61 (1992) s. 377-379.

w sztuce polskiej (s. 27-39), M. Jagosz, *Dokumentacja pontyfikatu Jana Pawła II* (s. 40-48). Prace wymienione tutaj z konieczności posiadają charakter przy czynkowski, ale stanowią już teraz wstęp do bardziej dojrzałych ujęć posługi papieża Wojtyły i inspiracji Jego Osoby także na ludzi kultury. Szczególnie podkreślić warto znaczenie głosu ks. Jagosza, informującego zresztą na bieżąco na łamach „Kroniki Rzymskiej” o kolejnych nabytkach i opracowaniach dokumentacyjnych, dotyczących posługi i myśli obecnego Papieża.

Dział drugi wskazuje na otwarcie zarówno obecnego pontyfikatu, jak i zainteresowanie naszych środowisk archiwistycznych, bibliotekarskich i muzealnych naszymi narodowymi problemami na Wschodzie, znacznie ożywiającymi się obecnie. E. Walewander w swojej publikacji *Problemy duszpasterskie w Kościele na terenie byłego ZSRR* (s. 49-57) wskazał na przemiany polityczne dokonujące się w naszej świadomości, w odniesieniu do tych ziem i ich dziejów. J. Skarbek, *Atlas historii społeczno-religijnej Europy środkowo-wschodniej* (s. 58-64) oraz P. Mojski /B. de Weydenthall/, *Działalność Tomasa Makowskiego i Wilhelma de Vasseur de Beauplana* (s. 65-71) przenoszą Czytelnika w zajmujący świat przedsięwzięć kartograficznych, związanych z terenami wschodnimi – pierwszy o najnowszej inicjatywie środowiska Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, drugi o XVII-wiecznych pracach nad Atlasem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Natomiast na szczególną uwagę zasługuje komunikat Cz. Paczkowskiej, *Powstanie Styczniowe i udział w nim ministra Józefa Kalinowskiego na podstawie archiwaliów litewskich* (s. 72-78), do którego należą zamieszczone w Aneksie publikowane materiały źródłowe (s. 195-215). Szkoda wielka, że rozdzielono te dwie części jednego opracowania, nie tylko, że dotyczą Osoby św. Rafała Kalinowskiego i jego aresztowania w 1864 r., ale utrudniają poważnie korzystanie z tego bardzo cennego materiału.

Trzeci dział zawiera klasyczne materiały, będące w gestii Stałej Konferencji. J. Bednarczyk, *Biblioteki kościelne w Polsce* (s. 79-89), M. Kocójowa, *Polonica w bibliotekach litewskich* (s. 90-98), dołączając w Aneksie materiały źródłowe dotyczące rezygnacji M. Poczobutta z rektorstwa uniwersytetu wileńskiego (s. 216-229), H. Szymanel, *Polonica w niektórych archiwach na terenie b. ZSRR* (s. 99-105), A. Tarnowski, *Polonica w bibliotekach kijowskich* (s. 106-109), bardzo obszernie R. Nir, *Archiwa, biblioteki i muzea Polonii w Orchard Lake* (s. 110-144), M. Szkuta, *Kolekcja Almy Tademy w zbiorach bibliotecznych Instytutu Polskiego i Muzeum im. Gen. Sikorskiego /w Londynie/* (s. 145-152) i W. Kaczanowska, *Zabytkowy charakter Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego* (s. 152-157) – przynoszą bardzo ważne informacje i ustalenia, poszerzające naszą wiedzę o wielu interesujących każdego historyka sprawach. Nie trzeba wspominać, jak bardzo użyteczne są tego typu publikacje i w tym miejscu należy już teraz zachęcić Redaktora, by podejmował częściej i obszerniej tego typu inicjatywy.

Myślę, że niepotrzebnie wyodrębniono czwarty dział, nazwany przez redaktora „Varia”, w którym pomieszczono obszerny materiał pióra L. Lameńskiego, *Tomasz Oskar Sosnowski – biografia* (s. 158-183), rzeźbiarza, którego kilka cennych rzeźb znajduje się od 1992 r. w Domu Polskim na via Cassia, następnie J. Chojnackiego, *O romańskich drzwiach płockich z połowy XII w. i Towarzystwie Naukowym Płockim* (s. 184-189) i A. Łuckiej, *150 pielgrzymka Polaków do Montmorency* /w tytule błędnie: *Motmorency!* (s. 190-192). Poza ostatnim krótkim materiałem obydwu korespondują dobrze z działem trzecim. Materiał zaś A. Łuckiej przynagla do otwarcia osobnego działu, który można by zatytułować: Kronika czy też: Informacje.

Po owych głównych tekstach znajdują się wymienione już wyżej Aneksy (s. 195-229) i należy w tym miejscu zaapelować, by w przyszłości nie rozbijać tak cennych materiałów, bowiem gubi się metodologiczna integracja publikacji.

Autorami wyliczonych prac są kompetentni pracownicy wspomnianych instytucji, badacze zajmujący się zagadnieniami, z których wynikami zapoznają Czytelników, wśród nich także stypendyści Fundacji Jana Pawła II. W tym miejscu należy podkreślić tę rolę Fundacji, promującej dzięki stypendiom rozwój naukowy chętnych do podejmowania prac badawczych adeptów wielu dyscyplin naukowych, z których wyników korzystać mogą liczni uczeni w kraju i za granicą. Nie będzie nadmiernym patosem stwierdzenie, że dzięki tym wynikom naprawdę poszerzył się zasięg naszej wiedzy o problematyce, z którą dotychczas niewielu tylko mogło się zapoznać.

Całość publikacji uzupełnia świetny materiał ilustracyjny, zawierający w dwu blokach łącznie 13 zdjęć kolorowych, 17 biało-czarnych, 2 reprodukcje map i 3 wykresy. Szkoda, że ich nie wyliczono w osobnym spisie, jeszcze przed spisem treści (s. 231-232). Bardzo dobrze też, że zamieszczono wykaz dotychczasowych publikacji Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II (s. 233-234). Całość bardzo starannie wydana pod względem technicznym, od gatunku papieru, przez ładny układ graficzny, do zachęcającej okładki.

Jestem przekonany, że ta publikacja upoważnia do wysunięcia postulatu, by Stała Konferencja Archiwów, Bibliotek i Muzeów Polskich na Zachodzie rozpoczęła seryjne wydawanie materiałów, czy to swoich dorocznych zjazdów, czy innych wyników badań – najlepiej w formie rocznika. Byłoby to cennym wsparciem doskonałej już inicjatywy istniejącej w Kraju, mianowicie półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” ukazującego się sumptem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego od 1959 r. Można wtedy też pomyśleć o dopracowaniu szczegółowego podziału metodologicznego poszczególnych działów, do których będą dostarczane na pewno coraz ciekawsze materiały. Życzyć wypada pomyślności w dalszych inicjatywach.

Ks. Bp Jan Kopiec